
NE BIS IN IDEM PRINCIPLE IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA AND COURTS' JURISPRUDENCE

Miodrag N. Simović

Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina, Faculty of Law of the University of Banja Luka, Academy of Sciences and Art of Bosnia and Herzegovina, European Academy of Sciences and Arts and Foreign Member of the Russian Academy of Natural Sciences, Bosnia and Herzegovina, vlado_s@blic.net

Marina M. Simović

Ombudsman for Children of Republic of Srpska, Faculty of Law University „Apeiron“ Banja Luka, Bosnia and Herzegovina, marina.simovic@gmail.com

Vladimir M. Simović

Prosecutor's Office of Bosnia and Herzegovina, Faculty of Security and Protection Independent University in Banja Luka and Faculty of Law University „Vitez“ Vitez, Bosnia and Herzegovina, vlado_s@blic.net

Abstract: The paper is dedicated to *ne bis in idem* principle, which is a fundamental human right safeguarded by Protocol No. 7 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. This principle is sometimes also referred to as double jeopardy.

The principle implies that no one shall be liable to be tried or punished again in criminal proceedings under the jurisdiction of the same State for an offence for which s/he has already been finally convicted or acquitted (internal *ne bis in idem* principle), and that in some other State or before the International Court (*ne bis in idem* principle in respect of the relations between the states or the State and the International Court) the procedure may not be conducted if the person has already been sentenced or acquitted. The identity of the indictable act (*idem*), the other component of this principle, is more complex and more difficult to be determined than the first one (*ne bis*).

The objective of this principle is to secure the legal certainty of citizens who must be liberated of uncertainty or fear that they would be tried again for the same criminal offence that has already been decided by a final and binding decision. This principle is specific for the accusative and modern system of criminal procedure but not for the investigative criminal procedure, where the possibility for the bindingly finalised criminal procedure to be repeated on the basis of same evidence and regarding the same criminal issue existed. In its legal nature, a circumstance that the proceedings are pending on the same criminal offence against the same accused, represents a negative procedural presumption and, therefore, an obstacle for the further course of proceedings, i.e. it represents the procedural obstacle which prevents an initiation of new criminal procedure for the same criminal case in which the final and binding condemning or acquitting judgement has been passed (*exceptio rei iudicatae*).

The right not to be liable to be tried or punished again for an offence for which s/he has already been finally convicted or acquitted is provided for, primarily, by the International Documents (Article 14, paragraph 7 of the International Covenant on Civil and Political Rights and Article 4 of Protocol No. 7 to the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms). The International framework has also been given to *ne bis in idem* principle through three Conventions adopted by the Council of Europe and those are the European Convention on Extradition and Additional Protocols thereto, the European Convention on the Transfer of Proceedings in Criminal Matters, and the European Convention on the International Validity of Criminal Judgments. *Ne bis in idem* principle is traditionally associated with the right to a fair trial under Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Likewise, no derogation from Article 4 of Protocol No. 7 shall be made under Article 15 of the Convention at the time of war or other state of emergency which is threatening the survival of the nation (Article 4, paragraph 3 of Protocol No. 7). Thereby it is categorised as the irrevocable conventional right together with the right to life, prohibition of torture, prohibition of slavery, and the legality principle. Similarly, *ne bis in idem* principle does not apply in the case of the renewed trials by the International criminal courts where the first trial was conducted in some State, while the principle is applicable in the reversed situation. The International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia could have conducted a trial even if a person had already been adjudicated in some State, in the cases provided for by its Statute and in the interest of justice.

Keywords: European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, *ne bis in idem*, Judgement *Maresti*, criminal offence, offence.

NAČELO *NE BIS IN IDEM* U KRIVIČNOPROCESNOM ZAKONODAVSTVU BOSNE I HERCEGOVINE I SUDSKOJ PRAKSI

Miodrag N. Simović

Sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci, redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, redovni član Evropske akademije nauka i umjetnosti i inostrani član Ruske akademije prirodnih nauka, Bosna i Hercegovina, vlado_s@blic.net

Marina M. Simović

Sekretar u Ombudsmanu za djecu Republike Srpske i vanredni profesor na Fakultetu pravnih nauka Panevropskog univerziteta „Apeiron“ u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina, marina.simovic@gmail.com

Vladimir M. Simović

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine i vanredni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci i Fakulteta pravnih nauka Univerziteta „Vitez“ u Vitezu, Bosna i Hercegovina, vlado_s@blic.net

Sažetak: Rad je posvećen načelu *ne bis in idem* koje je kao osnovno ljudsko pravo zajamčeno Protokolom broj 7 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovo načelo ponekad se označava i kao „zabrana dvostruke ugroženosti“ (engl. *double jeopardy*).

Ovo načelo podrazumijeva da se postupak ne može voditi za isto krivično djelo protiv lica kome je u istoj državi već suđeno (interni *ne bis in idem* princip) ili da se u drugoj državi, kao i pred međunarodnim sudom (*ne bis in idem* princip u odnosu na relacije među državama ili između države i međunarodnog suda) postupak ne može voditi, ako je lice već osuđeno ili oslobođeno. Identitet kažnjivog djela (*idem*), druga komponenta načela, komplikovanija je i teže utvrdiva od prve (*ne bis*).

Cilj ovog načela je da obezbijedi pravnu sigurnost građana koji moraju biti lišeni neizvjesnosti i straha da će se protiv njih ponovo voditi krivični postupak zbog iste krivične stvari koja je pravnosnažno riješena. Ovo načelo karakteristično je za optužni i savremeni sistem krivičnog postupka, ali ne i za istražni krivični postupak, u kome je postojala mogućnost da se pravnosnažno okončan krivični postupak može ponoviti na osnovu istih dokaza i po istoj krivičnoj stvari. Po svojoj pravnoj prirodi, okolnost da je u toku postupak povodom iste krivične stvari prema istom optuženom, predstavlja negativnu procesnu pretpostavku i samim tim smetnju za dalji tok postupka, odnosno predstavlja procesnu smetnju koja sprječava pokretanje novog krivičnog postupka za isti krivični predmet u kojemu je donesena pravnosnažna osuđujuća ili oslobađajuća presuda (*exceptio rei iudicatae*).

Pravo da se ne bude dva puta suđen ili kažnjen u istoj krivičnoj stvari predviđaju, prije svega, međunarodni dokumenti (član 14 stav 7 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda). Međunarodni okvir načelu *ne bis in idem* daje se i kroz tri konvencije koje je usvojio Savjet Evrope: Evropska konvencija o izručenju sa dodatnim protokolima, Evropska konvencija o prenosu postupaka u krivičnim predmetima i Evropska konvencija o međunarodnoj validnosti krivičnih presuda.

Načelo *ne bis in idem* tradicionalno se povezuje s pravom na pravični postupak iz člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Isto tako, pravo iz člana 4 Protokola 7 ne može se derogirati na osnovu člana 15 ove konvencije u vrijeme rata ili drugog vanrednog stanja koje ugrožava opstanak naroda (člana 4 stav 3 Protokola broj 7), čime se svrstava u kategoriju nederogabilnih konvencijskih prava, zajedno s pravom na život, zabranom mučenja, zabranom ropstva i načelom legaliteta. Jednako tako, načelo *ne bis in idem* ne važi za slučaj ponovnih suđenja od strane međunarodnih krivičnih sudova ako je prvo suđenje održano u nekoj državi, dok u obratnom slučaju to načelo važi. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je mogao suditi iako je već presuđeno u nekoj državi u slučajevima koje je njegov Statut predvidio, vodeći se interesima pravde.

Ključne riječi: Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, *ne bis in idem*, presuda „Maresti“, krivično djelo, prekršaj.

1. UVODNE NAPOMENE

Načelo *ne bis in idem* (lat. ne dva puta u istoj stvari), prema kojem se ne može istom licu dva puta suditi u istom predmetu koji je već pravnosnažno presuđen, korijene vuče iz rimskog prava, premda su se i u starijim pisanim pravnim izvorima nalazile naznake pravila o toj zabrani. Načelo znači da se isto lice u istoj krivičnoj stvari ne može

pojaviti (istovremeno ili sukcesivno) dva ili više puta u svojstvu tužioca ili osumnjičenog, odnosno optuženog, kako onda kada je stvar pravnosnažno presuđena, tako i onda kada bi po istoj stvari, koja još nije pravnosnažno raspravljena, trebalo da se vodi istovremeno, između istih stranaka, više procesa, tj. načelo se dakle tiče ne samo pravnosnažno presuđene stvari, nego i postupka u toku.

Odredba stava 1 člana 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje: Evropska konvencija) utvrđuje da se nikome ne može ponovo suditi, odnosno da se niko ne može ponovo kazniti u krivičnom postupku iste države za krivično djelo za koje je već pravnosnažno oslobođen ili osuđen u skladu sa zakonom i krivičnim postupkom te države. Dozvoljen je izuzetak od ovog principa u smislu da se može otvoriti ponovno razmatranje određenog predmeta ako postoje dokazi o novim ili novoootkrivenim činjenicama ili ako je u prethodnom postupku došlo do bitnih povreda koje su mogle uticati na rješenje slučaja¹⁶⁶.

Odredbom člana 4 Zakona o krivičnom postupku BiH¹⁶⁷ utvrđeno je da niko ne može biti ponovo suđen za krivično djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravnosnažna sudska odluka. Odstupanje od ovog načela postoji kod vanrednog pravnog lijeka ponavljanja krivičnog postupka, koji je moguć i na štetu optuženog (član 328 Zakona o krivičnom postupku BiH).

Pod uticajem judikature Evropskog suda za ljudska prava (dalje: Evropski sud), posljednjih nekoliko godina u središtu zanimanja domaće stručne javnosti bila je primjena načela *ne bis in idem* u kontekstu (ne)mogućnosti konsekutivnog vođenja prekršajnog i krivičnog postupka, posebno nakon presude u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*¹⁶⁸. Riječ je o konceptu „nacionalnog“ *ne bis in idem* koji se primjenjuje unutar nacionalne jurisdikcije, budući da načelno ne isključuje mogućnost ponovnog suđenja i kažnjavanja za krivično djelo za koje je već pravnosnažno presuđeno u stranoj državi.

2. NACIONALNI *NE BIS IN IDEM* U KRIVIČNOM PRAVU SAVJETA EVROPE

U okviru krivičnog prava Savjeta Evrope, koje čine ponajprije Evropska konvencija i judikatura Evropskog suda u krivičnopravnoj materiji, kao i mnoge međunarodne konvencije iz krivičnopravnog područja, načelo *ne bis in idem* zajemčeno je kao osnovno ljudsko pravo. Primjenjujući nacionalni *ne bis in idem*, Evropski sud se u svojoj judikaturi pretežno bavio primjenom ovog pravila u kontekstu mogućnosti vođenja prekršajnog i krivičnog postupka za djelo koje istovremeno sadrži obilježja i krivičnog djela i prekršaja. Kroz svoju judikaturu Evropski sud je razvio kriterije ocjene da li je sankcija nametnuta u prekršajnom postupku bila krivičnopravne prirode i da li je u skladu sa autonomnim tumačenjem pojma „optužbe za krivično djelo“ iz člana 6 i „kazne“ iz člana 7 Evropske konvencije, treba smatrati krivičnim postupkom. Riječ je o kriterijima *Engel* prema kojima Evropski sud ocjenjuje pravnu kvalifikaciju djela u nacionalnom pravu, prirodu djela i stepen težine zaprijećene kazne¹⁶⁹.

U kontekstu zabrane dvostrukog suđenja (*bis*), tekst člana 4 stav 1 Protokola broj 7 izričito proklamuje da se ona odnosi samo na djela za koja je isto lice već bilo „ pravnosnažno osuđeno ili pravnosnažno oslobođeno“, što znači da je presuda stekla svojstvo *res iudicata* u tradicionalnom smislu. To će biti slučaj kada je iscrpljena mogućnost ulaganja pravnih lijekova ili su stranke iskoristile mogućnost redovnih pravnih lijekova ili su propustile rok za njihovo podnošenje¹⁷⁰. Prema ustaljenoj praksi Evropskog suda, obustava krivičnog postupka od strane tužilaštva, odnosno odluka o odustanku od krivičnog gonjenja, ne predstavlja osuđujuću niti oslobađajuću presudu u smislu člana 4 stav 1 Protokola broj 7, te ne povlači primjenu zabrane *ne bis in idem*¹⁷¹. Međutim, kada je riječ o formalnim sudskim presudama, kao što je presuda kojom se optužba odbija, judikatura Evropskog suda nije postavila jasne kriterije ocjene može li uopšte i, ako može, pod kojim pretpostavkama, takva odluka aktivirati zabranu *ne bis in idem*.

Dakle, za zabranu dvostrukog suđenja ključna je pretpostavka da je presuda postala pravnosnažna. Konvencija zabranjuje ne samo dvostruko kažnjavanje nego i dvostruko podvrgavanje krivičnom gonjenju i suđenju, u okolnostima postojanja prijašnjeg pravnosnažnog presuđenja. S druge strane, nema povrede ovog konvencijskog prava kada se protiv istog lica vode dva paralelna postupka za isto djelo, dokle god u jednom od ta dva postupka nije donesena pravnosnažna presuda, pa ni onda kada je drugi postupak obustavljen nakon što je prvi postupak

¹⁶⁶ Vidjeti član 4 stav 2 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju.

¹⁶⁷ Istu odredbu sadrže i zakoni o krivičnom postupku entiteta (Republika Srpska i Federacija BiH) i distrikta Brčko.

¹⁶⁸ Zahtjev broj 55759/07, od 25. juna 2009. godine.

¹⁶⁹ Evropski sud, *Engel i drugi protiv Holandije*, 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 i 5370/72, od 8. juna 1976. godine, stav 82.

¹⁷⁰ Protocol No. 7 to the ECHR, Explanatory report, stav 22.

¹⁷¹ *Marguš protiv Hrvatske*, st. 120-121.

pravnosnažno presuđen¹⁷². Međutim, ako drugi postupak ne bude obustavljen ni nakon što je u prvom postupku presuda postala pravnosnažna, što je npr. bio slučaj u predmetu *Tomasović protiv Hrvatske*, nastaje povreda konvencijskog *ne bis in idem*¹⁷³. Istovremeno, Evropski sud je, uzimajući u obzir dopuštenu marginu diskrecije, pozvao države da utvrde svoju kaznenu politiku i organizuju svoje pravne sisteme tako da budu usklađeni s njihovim konvencijskim obavezama, uključujući i obavezu koja proizlazi iz člana 4 Protokola broj 7. Pozitivna je obaveza države da ustroji zakonodavni okvir koji će omogućiti poštovanje konvencijske zabrane *ne bis in idem*, kao i da osigura poštovanje te zabrane i na provedbenom nivou.

3. NE BIS IN IDEM U KRIVIČNOM PRAVU EVROPSKE UNIJE

Jedno od krivičnoprocesnih načela koje priznaje i pravni poredak Evropske unije je i *ne bis in idem*, proklamovano u Povelji osnovnih prava Evropske unije¹⁷⁴. Prema članu 50 Povelje, niko ne može biti ponovo suđen ili kažnjen u krivičnom postupku za krivična djela za koja je već pravnosnažno oslobođen ili osuđen unutar Unije u skladu sa zakonom. U obrazloženju Povelje stoji da je odredba člana 50 „saglasna članu 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju, ali je obim proširen na nivo Evropske unije između sudova država članica“, pa se u tome smislu načelo primjenjuje ne samo u okviru nacionalne jurisdikcije, nego među jurisdikcijama država članica. Drugim riječima, za razliku od konvencijskog nacionalnog *ne bis in idem*, Povelja proklamuje transnacionalni *ne bis in idem*.

Transnacionalni *ne bis in idem* je sadržan i u Konvenciji o provedbi Šengenskog sporazuma - CISA¹⁷⁵ utvrđujući da „osoba prema kojoj je postupak pravnosnažno okončan u jednoj stranci ugovornici, ne može biti krivično gonjena u drugoj stranci ugovornici za iste radnje pod uslovom da se kazna, ako je izrečena, da je u toku izvršenje ili da se više ne može izvršiti po zakonu stranke ugovornice koja ju je izrekla“ (član 54 CISA). Međutim, odredba Konvencije o *ne bis in idem* iz Konvencije o provedbi Šengenskog sporazuma, za razliku onog iz Povelje, primjenjuje se u odnosima između država članica, ali ne i u okviru nacionalnih jurisdikcija.

Pitanje kada se postupak može smatrati pravnosnažno okončanim, u smislu člana 54 CISA, Evropski sud pravde je relativno često razmatrao. I iz teksta člana 54 Konvencije o provedbi Šengenskog sporazuma može se zaključiti da pravnosnažno okončanje postupka podrazumijeva ne samo postojanje pravnosnažnih sudskih odluka nego i odluka drugih organa krivičnog postupka, posebno javnog tužilaštva. Zaključno, pravnosnažno okončanje krivičnog gonjenja učinioca u jednoj državi članici - u načelu povlači primjenu *ne bis in idem*, osim kada bi to bilo protivno ciljevima iz Ugovora o Evropskoj uniji.

Pitanje kriterija primjene *ne bis in idem* posebno je važno u materiji evropskog naloga za hapšenje. Okvirna odluka o evropskom nalogu za hapšenje¹⁷⁶ predviđa *ne bis in idem* kao jedan od obligatornih razloga za odbijanje izvršenja evropskog naloga za hapšenje (član 3 tačka 2 Okvirne odluke).

4. JUDIKATURA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

U novijoj judikaturi, posebno nakon presude *Maresti protiv Hrvatske*, Ustavni sud Bosne i Hercegovine (dalje: Ustavni sud) primjenjuje kriterije postavljene u judikaturi Evropskog suda. Tako je u predmetu AP-2028/11 od 8. maja 2014. godine utvrđena povreda člana 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju. U konkretnom slučaju apelanti su isticali kako se prekršajni postupak koji je protiv njih vođen i u kojem su proglašeni odgovornim, odnosio na isti događaj i isti činjenični i pravni osnov kao i krivični postupak koji je protiv njih vođen, čime je povrijeđeno načelo *ne bis in idem*. Ustavni sud zapaža da ni redovni sud, koji je vodio krivični postupak, nije bio u obavezi da ima saznanja o prekršajnom postupku, pogotovo kada se ima u vidu činjenica da su prekršajna i kaznena evidencija odvojene i da u krivičnom postupku sud pribavlja izvod iz kaznene, a ne prekršajne evidencije. Međutim, činjenica je da je prvoapelant makar i van roka ili mimo dozvoljenih formalnih uslova propisanih odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH, u toku krivičnog postupka istakao da se radi o presuđenoj stvari, prema mišljenju Ustavnog suda, trebala je biti motiv da se drugostepeni sud referira na navod o presuđenoj stvari, odnosno principu *ne bis in idem*. Ustavni sud smatra da je u okolnostima konkretnog slučaja došlo do dvostrukosti postupka, s obzirom na to da je rješenje iz prekršajnog postupka steklo svojstvo *res iudicata* prije nego što je

¹⁷² *Häkkä protiv Finske*, 758/11, od 20. maja 2014. godine, stav 48.

¹⁷³ *Tomasović protiv Hrvatske*, 53785/09, od 18. oktobra 2011. godine, stav 31. Tako i u *Muslija protiv Bosne i Hercegovine*, 32014/11, od 14. januara 2014. godine, stav 37.

¹⁷⁴ Charter of Fundamental Rights of the European Union, Official Journal of the European Communities C-364, 18 December 2000. U daljem tekstu: Povelja.

¹⁷⁵ Convention implementing the Schengen Agreement, Official Journal L 239 of 22 September 2000, 19-62.

¹⁷⁶ Council Framework decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States (2002/584/JHA), Official Journal of the European Communities L 190.

okončan krivični postupak pokrenut za isto djelo. Pri tome, Ustavni sud primjećuje da se krivični postupak vođen protiv apelanta ne može svrstati pod izuzetke propisane stavom 2 člana 4 Protokola broj 7.

U odluci AP-678/12 od 26. februara 2015. godine Ustavni sud je zaključio da su činjenice koje predstavljaju prekršaj za koji je apelantica proglašena odgovornom, u biti, iste kao i one koje predstavljaju krivično djelo za koje je takođe osuđena. Pri tome, činjenica da je apelantici u prekršajnom postupku izrečena novčana kazna, a u krivičnom postupku uslovna osuda kazne zatvora od šest mjeseci, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, ne utiče na zaključak da je apelantici i u prekršajnom i u krivičnom postupku ustvari suđeno za isto djelo. Ustavni sud je zaključio da postoji povreda prava iz člana 4 stav 1 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju jer priroda djela ulazi u okvir krivičnog postupka u smislu navedenog člana, te je takvo djelo predmet prekršajnog i krivičnog postupka protiv istog lica, iako proizlazi iz istih činjenica ili činjenica koje su bitno iste.

U odluci AP-928/13 od 26. oktobra 2016. godine, primjenjujući stavove Evropskog suda u predmetima u kojima su aplikanti ukazivali da su im izrečene dvije kazne u dva odvojena postupka (prekršajni i krivični postupak), a koji su vođeni povodom istog inkriminisanog događaja Ustavni sud je utvrdio da novčana kazna koja je utvrđena u prekršajnom postupku koji je vođen protiv apelanta, suprotno zaključku Suda BiH, ima karakter krivičnopravne sankcije. Ustavni sud je utvrdio da postoji povreda prava iz člana 4 stav 1 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju jer je redovni sud (Sud BiH), suprotno standardima Evropske konvencije, utvrdio da priroda djela, za koja je apelant proglašen krivim u prekršajnom postupku, nema karakter krivičnopravne sankcije.

U AP-4407/11 od 17. decembra 2014. godine Ustavni sud je odlučio da nema povrede člana 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud smatra da je na apelantu bila obaveza da dokaže svoje navode na način da sudu prezentira prekršajne naloge, a što on nije učinio. Dakle, apelant u predmetnom postupku nije dokazao dvostrukost kažnjavanja u smislu garancija iz člana 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju. Pri tome, Ustavni sud naglašava da su i redovni sudovi obavezni da prate i primjenjuju praksu Evropskog suda i Ustavnog suda na način da je inkorporiraju u svoje odluke kako bi one bile u skladu sa garancijama koje pruža Evropska konvencija pogotovo kada se radi o krivičnim predmetima

U odluci AP-133/09 od 30. marta 2012. godine Ustavni sud je zaključio da su činjenice koje predstavljaju prekršaj za koji je apelant proglašen odgovornim iste kao i one koje predstavljaju krivično djelo za koje je, takođe, osuđen. Pri tome, činjenica da je apelantu u prekršajnom postupku izrečena novčana kazna i ukor, a u krivičnom postupku uslovna osuda kazne zatvora od tri mjeseca, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja - ne utiče na zaključak da je apelantu i u prekršajnom i u krivičnom postupku u stvari suđeno za isto djelo.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Načelo *ne bis in idem*, zajemčeno članom 4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju, kao i u mnogim evropskim državama na ustavnom nivou, vrijedi unutar pojedinih nacionalnih jurisdikcija. To je nametnulo uspostavu transnacionalnog *ne bis in idem*, koji bi podrazumijevao priznanje učinaka pravnosnažnih presuda u svim državama članicama. S tim u vezi, judikatura Evropskog suda za ljudska prava i Evropskog suda pravde u pogledu ovog načela imaju određene podudarnosti i uzajamni uticaj.

Kad je u pitanju Bosna i Hercegovina, nekoliko godina nakon presude Evropskog suda za ljudska prava *Maresti protiv Hrvatske*, najteži zadatak koji je ta presuda stavila pred bh. zakonodavca nije ispunjen u cijelosti: jasno razgraničenje prekršaja i krivičnih djela na zakonodavnom nivou. Još uvijek paralelno postoje mnoga krivična djela i prekršaji koji se poklapaju i svojim opisom i zapriječenom kaznom, odnosno zaštićenim pravnim dobrom. Stoga, valja zaključiti da je u prvom redu pred bh. zakonodavcem zadaća uređenja legislativnog okvira, počevši od razgraničenja pojedinih krivičnih djela i prekršaja. Na organima je krivičnog gonjenja da do tada postupaju saglasno postojećim uputama, a na sudovima da u primjeni načela *ne bis in idem* postupaju vodeći računa o okolnostima svakog konkretnog slučaja.

LITERATURA

- Ashworth, A. (2002). *Human Rights, Serious Crime and Criminal Procedure*. London, England: Sweet and Maxwell.
- Ashworth, A. & Redmayne, M. (2005). *The Criminal Process*. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
- Berger, V. (2012). *Jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l'homme*. Paris, France: Sirey.
- Beulke, W. (2000). *Strafprozeßrecht* (4. neubearbeitete Auflage). Heidelberg, Germany: C. F. Müller.
- Borricand, J., et Simon, A.M. (2008). *Droit pénal et procédure pénale* (6e éd.). Paris, France: Sirey.
- Burić, Z. (2010). Načelo *ne bis in idem* u evropskom krivičnom pravu - pravni izvori i sudska praksa Evropskog suda. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 60(3–4), 819-859.

-
- Garačić, A., i Grgić, M. (2008). *Ne bis in idem* (u zakonima, konvencijama i sudskoj praksi). In Babić, V. (Ur.). *Aktuelna pitanja kaznenog zakonodavstva* (str. 66-110). Zagreb, Hrvatska: Inženjerski biro.
- Ilić, G.P. (2017). Načelo *ne bis in idem* u praksi Evropskog suda za ljudska prava. *Strani pravni život*, (3), 21-34.
- Ilić, I. i Milić, I. (2018). Načelo *ne bis in idem* u kaznenom pravu Republike Srbije. *Nauka, bezbednost, policija*, 23(1), 51-69.
- Ivičević Karas, E. (2009). *Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Maresti protiv Hrvatske – analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj. Primjena Prekršajnog zakona i ostalih propisa s područja prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu.
- Ivičević Karas, E. (2014). Načelo *ne bis in idem* u europskom kaznenom pravu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 21(2), 271-294.
- Ivičević Karas, E., i Kos, D. (2012). Primjena načela *ne bis in idem* u hrvatskom kaznenom pravu. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(2), 555-584.
- Josipović, I., i Novak Hrgović, K. (2016). Načelo *ne bis in idem* u kontekstu prekršajnog, kaznenog i upravnog prava. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, 23(2), 469-507.
- Marković, M.D. (2017). *Ne bis in idem*: prekršajni i (ili) kazneni postupak: (ne)otklonjena dilema. *Pravo i pravda: časopis za pravnu teoriju i praksu*, 16(1), 169-193.
- Matsopolou, H. (2019). *La règle ne bis in idem: Concordances et discordances entre les jurisprudences européenne et constitutionnelle*. Paris, France: Mare et Martin.
- Mrvić-Petrović, N. (2014). Poštovanje načela *ne bis in idem* pri suđenju za slične prekršaje i krivična dela. *Nauka, bezbednost, policija*, (2), 27-39.
- Novosel, D., Rašo, M., i Burić, Z. (2010). Razgraničenje kaznenih djela i prekršaja u svjetlu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Maresti protiv Hrvatske. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 17(2), 785-812.